

נר לשולחן שבת

פרשת כי תצא

גליון 755 תשפ"א

לע"נ הגאון רבי חיים דב
אלטוסקי ב"ר יהודה זצ"ל
בעל "חידושי בתרא" על הש"ס
י"א אלול תשע"ב

כי תצא למלחמה! 'בן אדם, ראוי לך לדעת כי השונא הכי גדול שיש לך בעולם הוא יצרך ...

(”חובת הלבבות” שי יחוד המעשה ה)

היה זה בסעודת בר המצוה של הגאון ר' ישראל אלטוסקי, נכדו של הגאון רבי חיים פנחס שיינברג. בעת שהסבא הרב שיינברג דרש נכנס אל האולם פוסק הדור, הגאון רבי משה פיינשטיין. הרב שיינברג דיבר אל חתן בר המצוה שצריך הוא לדעת שהאדם נברא ללחום מלחמה של תורה ולעסוק בה ביגיעה ועמל, ויצר הרע טורח ועובד כל הזמן להניעו מזה, אך תפקיד האדם ללחום בו וללמוד ביגיעה ועמל תמיד.

כשנסתיימה הדרשה ורבי משה בירך את בעלי השמחה, אמר רבי משה לרב שיינברג שלדעתו בגילו של נער בר מצוה אם ישמע שלימוד התורה הוא במלחמה תמידית עלול להתרע לגדול בדרך זו... לכן צריך לדבר איתו על כך שהתורה היא אמנם עול, אך דרכיה דרכי נועם, לומר לו כמה מאושר האדם שזוכה לעסוק בדבר החשוב - עמל התורה. (”מגדלתו ומרוממתו”)

”מוצא שפתך תשמר ועשית כאשר נדרת לה.” (כ"ג כ"ד)

שאלה: נדר להדליק נר על נשמת רבי מאיר בעל הנס ועל נשמת רשב"י ועל רבי אלעזר בנו. האם די לו בנר אחד שידליק על כולם, או שצריך לכל אחד נר. והנודר לא זוכר כוונתו. **תשובה:** כיון שאמר ”על” בכל אחד - ’על’ הפסיק הענין. יש לומר שרצונו היה להדליק בעד כל אחד נר בפני עצמו, מפני חומר נדרים צריך לעשות כן לצאת ידי ספק! (”תורה לשמה” רכ"ג)

אסור לגנוב דעת הבריות - אפילו בדברים שאין בהם הפסד ורק עושה כן כדי שיחזיקו לו טובה בחינם.

כיצד, לא יפציר בחברו שיבוא לסעוד אצלו והוא יודע שהוא לא יבוא. אבל בלא הפצרה מותר להזמין פעם ופעמיים, אפילו שהוא יודע שהוא לא יבוא, שזה הוא כבוד שמכבדו בהזמנה, שזו שורת דרך ארץ. (בא"ח כי תצא א' י"ב)

השבת חל יום הזכרון לגאון ישראל והדרו, שר התורה רבי יוסף חיים, רבינו ה"בן איש חי", י"ג אלול תרס"ט מתורתו באגדה ובהלכה

כאן העיר על חכמי הדור לפקוח עין על עושי עוול: והוא אומרו "כי יהיה באיש חטא משפט מות" ונשאר עומד במרדו ולא חזר בתשובה עד שמת בחטאו, תלה ה' חסרונו על החכם כאומרו "ותלית אותו על עץ" זה החכם עץ עושה פרי, שהוא יטול עונשו, כי ה' ציווהו להוכיח ולהחזיר ולהוכיח. ("אור החיים" כ"א כ"ב)

"עתידיים כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות." (כתובות קיב) אדם נמשל לעץ. תלמיד חכם נמשל לעץ שעושה פירות ועם הארץ נחשב לאילן סרק. אך לעתיד לבוא הכל יהיו בעלי תורה, לכן גם אילני סרק יטענו פירות. (”בן יהודע” שם)

"והסירה את שמלת שביה מעליה - לפי שהם נאים, שהגויים בנותיהם מתקשטות במלחמה." (רש"י כ"א י"ג)

"הרוצה שיעדן את אשתו ילבישנה בגדי פשתן." (כתובות נט) ... ויש בו טעם נוסף, לבוש פשתן מציל מכל קטיגור, כישוף ודבר רע. טבע הנשים לקנא זו בזו. ואם היא יפה מאד יעשו לה כשפים להכחיש יופיה. לכן הרוצה לעדן את אשתו, שלא ישלטו בה כשפים ושאר דבר רע ילבישנה בגדי פשתן. (”בן יהודע” שם)

”לא יבא ממזר בקהל ה'.” (כ"ג)

”כסף מטרה ממזרים.” (קידושין עא) פירוש, שממזר יכול לטהר את ילדיו על ידי שהוא נושא לאישה שפחה, שהיא מקנת כספו. ושמעתי פירוש בשם רבני אשכנז, אדם עז פנים סימן שהוא ממזר, אך אם זה החצוף הוא עשיר, אבד הסימן הזה, שיאמרו שמחמת עושרו הוא עז פנים, כדכתיב (משל) ”ועשיר יענה עזות”, נמצא כסף מטרה ממזרים ומחפה עליהם. (”בן יהודע” שם)

”לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'.” (כ"ג ד)

”שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהם רות ונעמה.” (ב"ק ל"ח) יש להבין, וכי בגלל שתיהן יש להציל את כל האומות הללו, אפשר להלחם בהם ולאבדם ולהותיר רק את הוריהם של רות ונעמה? **תשובה:** אם ילחמו בעמון ומואב וישמידום, יאבד שם המלכות שלהם, ואבותיהם של רות ונעמה יהיו הדיוטות, והקב"ה רצה שכשיבואו להתגייר יהיו רות ונעמה בנות מלכים. לכן נשאו שתי האומות הללו בכבוד מלכותם. (”בן יהודע” שם)

”לא תלין נבלתו על העץ.” (כ"א כ"ב)

לא יסתכל אדם בהרוגים או צלובים, ויתרחק ויברח מריח נבילה או שאר ריח רע, כי זה מאד יזיק לנפש. (בא"ח פינחס ב' ח"י מהאר"י)

"ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים". (כ"א י"ג)

מעניני החודש - אלול

"כל העושה עבירה ומתבייש בה מוחלין לו". (ברכות יב) נראה לי הטעם, כי בבושה נשפך דמו בקרבו וכאילו נהרג. כמו שאמרו רבותינו "המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים", לכן נמחלים עוונותיו, כי מיתה מכפרת על הכל.

אכן כל זה רק אם עשה תשובה, כי בלי תשובה לא מועיל כלום, אפילו המיתה עצמה, אם לא מת מתוך תשובה לא תועיל לו. ועוד נראה לי שמה שמועילה הבושה לגמור הכפרה דווקא אם קיבל את הצער בשמחה לכפרת עוונותיו. (בן יהוידע"ש)

"לא תוכל להתעלם". (כ"ב ג)

מעניני השעה - קורונה ועוד

"המבקר את החולה נוטל אחד משישים..." (נדרים לט) ודאי שאין הכוונה שהמבקר יקח אחד משישים מהחולי, שידבק מהחולה. ועוד, מצות ביקור חולים מצוה יקרה שהיא מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואיך יתכן שיהיה לו היזק מזה...

אלא הכוונה, מחמת שהוא בן גילו הוא מצטער עם החולה ומגיע לנפשו אחד משישים מצעריו של חולה. ואז על ידי הצער הזה יסלקו מהחולה אחד משישים מחוליו, כי הצער שיגיע לאחרים יש בו את הכוח להגן ולכפר. (בן יהוידע"ש)

דברים האלה האיר הראשון צנח רבי יצחק יוסף בשיעורו בשבוע שעבר: עתה במגיפת הקורונה שיש חולים רבים מונשמים ומורדמים, האם יש ענין לבקר חולה כזה, הרי אי אפשר לעודדו ולחזקו? אבל באמת יש טעם גדול לבקרו, כי כשהמבקר יראה את מצבו, יכמרו רחמיו עליו, יכאב לו איך שהחולה נראה מסכן, ויתפלל עליו ביתר עוצמה!

"והיה מחניך קדוש". (כ"ג ט"ו)

עוד קדוש

"כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש". (אביי - יבמות כ) נראה לי הטעם, כי מצוות דרבנן הן ביסוד 'יוסף הצדיק' שהוא עולה למספר שלש מאות שישים וחמש.

המקיים את דברי חכמים נקרא 'אדם', כמו שאמרו חז"ל "אם ראשונים כמלאכים, אנו כבני אדם" ופירשו כוונת הדברים: אם נחשיב את הראשונים כמו מלאכים אזי אנו חשובים בני אדם. והנה אם נוסיף את הגימטריא של 'אדם' 365 יעלה 'קדוש'. לכך המקיים דברי חכמים נקרא קדוש! (בן יהוידע"ש)

ועוד קדוש

ישראל נענשו בחורבן הבית, על שלא ברכו בתורה תחילה. (כ"ט פה): הלומד תורה קונה קדושה לעצמו על ידי לימודו! ואמרת בזה רמז נכון: קודם אותיות 'תורה' יש אותיות 'הקדש', לרמז כי בתורה יקנה אדם קדושה ויהיה 'הקדש'. לכן אנו מברכים תחילה "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על דברי תורה".

הנה ידוע שיש שלומדים תורה שלא לשמה כדי להתחכם. כמו שהיה עם אותו עשיר שלא היה מתפלל ואוכל בלא ברכה ולא ציצית ותפילין, והיה לו בן והניחו בבית המדרש ושכר לו מלמד חשוב ללמדו גמרא ופלפול. תמוה, וכי אתה אוהב תורה כדי שתתעורר ללמוד לבניך?!

השיב, שלא בשביל אהבת תורה רוצה שבנו ילמד, אלא כדי שיתחכם ויהיה פיקח במילי דעלמא, כי האדם נהיה חכם מלימוד הגמרא והפלפול שיש בה...

זה היה גם בדור החורבן, רובם היו עוסקים בתורה כדי להיות חכמים בעניני העולם. לכן לא היו מברכים עליה, כי לא היה להם חפץ להתקדש בה, אלא היו לומדים בשביל עסקיהם.

לכן לא הועילה להם זכות התורה להצילם מן הפורענות, וזה שנאמר "על עוזבם את תורתך". (בן יהוידע"ש)

"כי יקח איש אשה" או מה שיותר מתאים "ושם לה עלילת דברים"...

מעשה שהיה פה בעירנו בגדר:

בא אהרן נחום לפנינו והגיד לנו שבאה אצלו הבתולה היתומה תפאחה בת צאלח לתבוע ממנו תשעה גרוש שהיה חייב לה. ואמר לה "אתן לך חמישה גרוש חוץ מהחוב" ונתתי לה ואמרת "הרי את מקודשת לי" ולקחה המעות והלכה לה.

שאלנו אותה מה ארע, ואמרה, שאני לקחתי את החמישה גרוש בשל החוב שחייב לי ונשאר לי אצלו חוב של ארבעה גרוש והוא אמר לי תקחי את המעות חוץ מחובך וגמגם איזה דברים, לא הבנתי מה הוא אומר לי ולא שמעתי, אך אני חזרתי ואמרת לו שנשאר לך חוב ארבעה גרוש.

תיכף ומיד שלחנו אחרי האנשים שהיו במקום שנעשה הדבר לפניכם, כולם בעלי מלאכת אריגה, כל אחד עוסק במלאכתו.

הם העידו ששמעו אותו אומר "הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל", אך לא ראו שנתן בידה איזה דבר, כיון שהיו עסוקים במלאכתם. והיא אמרה להם, ראו שנתן לי חובו ונשאר חייב ארבעה גרושים.

הנה אהרן זה יש לו אישה ובנים. ידע ברור שהיא לא תרצה להנשא לו וגם אמה ואחיה לא ירצו בשום אופן, עשה בדרך זו להצריכה גט ולצערה לבלתי יתן גט עד שיפייסוהו בדמים. על כן צריכים אנו לדעת אם יש היתר ליתומה זו בלא גט.

תשובה:

כבר נודעו דברי ה"בית יוסף" שאין להחמיר בכגון זה, פן יתן המקדש כתף סוררת לעגנה או ירחק נדוד ונמצאת זו העלובה עגונה כל ימיה. וכן השיב הריב"ש שלא יהיו בנות ישראל מדרך כף רגל לפריצי עמנו. כמו שכתב הרשב"א לתלמידו שרצה להחמיר בזה וכעס עליו, וכתב שזו רעה חולה שיתעלל פריץ אחד על אחת מבנות החשובים כדי להוציא ממון מידה.

גם הרב המבי"ט (ג' ק"ל) כתב שראוי והגון לכל החכמים והרבנים אשר נראה להם לחוש לקידושין אלו, שיתנו ליבם שזו חומרא שמביאה לידי קולא, להקל בכבוד בנות ישראל, שיתעללו בהן. וגם כנה"ג כתב שחייבים כל חכמי ישראל לסכל עצתם הנבערה ולבטל מחשבתם.

והנה אחר העיון מצאתי שיש מקום להתירה. דעת הרשב"א שצריך שהעדים יראו את הנתינה. ואף לדעת הרא"ם שאם העד ראה דבר המוכיח יכול להעיד כאילו ראה גוף המעשה. כאן אין דבר המוכיח לא בתחילה ולא בסוף. לא אמר להם אהרן שדעתו לקדשה ולא ראו הכסף בידה ובידו ולא שמעו סיפור דברים של קידושין ביניהם.

גם לפי אומד הדעת יש כאן הוכחה לסתור הקידושין, הלא אהרן ראה שכל אותם אנשים עסוקים במלאכתם, אם היה רוצה באמת לקדשה, היה אומר להם שאו עיניכם ותראו הקידושין. הרי זו הוכחה להיפך, שרק כשנתן הכסף לפרעון בדרך שחוק הוציא מפיו דברים אלו.

גם שתיקתה בעת נתינת המעות יש בה טעם. סופה הוכיח על תחילתה, שאמרה לכולם שהוא נשאר חייב ארבעה גרוש. הרי שלא שמעה ולא הבינה דבריו, אולי בגלל שלשון הקידושין הוא בלשון הקודש ואפשר שגמגם דבריו... (שו"ת "רב פעלים" אהע"ז י"א ועיי"ש עוד סברות להתירה)

"איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימך". (כ"ה ט"ו)

נסיים בחיך - מעשה שארע בשבוע של פרשת כי תצא

מעשה בידידי שליט"א שהברית של בנו למזל טוב היתה אצל הגאון רבי יוסף שלום אלישיב. והכריזו "ויקרא שמו בישראל שלמה צדוק".

הרב אלישיב שהיה חברו לכיתה ורעו הטוב של הסבא שעל שמו נקרא התינוק העיר לאחר הברית לאב: 'קראתם על שם הסבא'. השיבו: "נכון והשם מופיע גם בפרשת השבוע".

תמה רבינו ושאל היכן. אמר האב: "איפה שלמה וצדק". הרב אלישיב חיך בפה מלא לשמע התשובה...

נציין כי הסבא, הגאון ר' שלמה צדוק זיבלד נפטר בשבוע של פרשת כי תצא, שנת תשמ"ה. (נר לשולחן שבת")